

rijkskunde als extra vak.' Hij weet het niet meer: 'Ik kom er nu pas achter dat ik het eigenlijk nog steeds niet snap', laat hij een beetje aangeslagen weten. Maar heeft hij vorig jaar profielen of vakken gekozen? 'Ik heb natuurlijk gekeken naar de vakken. Maar het vervelende is dat je eigenlijk niet het pakket samen kunt stellen dat je graag wilt. Ik wil na mijn school denk ik geneeskunde studeren. Ik heb dus vorig jaar gekozen voor het vak scheikunde. Maar dan ben je vervolgens verplicht om ook wiskunde in je pakket op te nemen. Dat had voor mij niet gehoeven. Ik had liever Duits 2 gedaan. Dat kan ik nu alleen als extra vak nemen.'

Hoe is hij vorig jaar precies te werk gegaan in het maken van zijn keuze? 'Ik heb een aantal gesprekken gevoerd met mijn decaan. En ik heb een paar keer mijn voorlopige keuze ingevuld. Die begeleiding vond ik wel goed geregeld.' Daarnaast kwam de beroepskeuzetest. 'Maar die was bij mij niet van invloed op de keuze voor mijn vakkenpakket.' Had Frank het gevoel dat hij eigenlijk al een keuze kon maken? 'Ik vind dat je eigenlijk niet in de derde klas moet kiezen. Je bent dan volgens mij gewoon nog te jong om te weten wat je later wilt doen. Door het systeem van de combi-profielen, waarvan ik dus niet weet hoe het precies werkt, kun je daarna nog wel omschakelen. Dit jaar ben ik tot de ontdekking gekomen dat ik misschien psychologie wil studeren. Ik ben dus blij dat mijn keuze nog niet volledig vastligt.'

Frank beseft terdege dat zijn jaar zich in een experimentele fase bevindt. 'Er zijn veel dingen die vaag voor mij blijven. Het systeem van de studiepunten begrijp ik niet. En er bestaat ook een vrij deel dat je zelf in kunt vullen. Ook daar snap ik niet het fijne van. Vorig jaar had iedereen van mijn leeftijd dezelfde vakken en moest je gewoon hoge cijfers halen. En nu is alles veranderd.'

En hebben zijn ouders het schoolsysteem kunnen volgen? 'Er zijn verschillende informatieve bijeenkomsten over de Tweede Fase geweest, voor ouders en leerlingen. Ik weet nog wel dat ik na afloop van een van die bijeenkomsten helemaal in paniek raakte. Ik begreep er helemaal niets van. Vooral niet het verhaal over die studielasturen. En de informatie uit de boekjes en brochures begreep ik ook niet. Dat was voor mij allemaal wartaal. Mijn ouders snaptten er ook niets van. Pas in de loop van dit vierde jaar is het systeem voor mij iets duidelijker geworden. Maar mijn ouders kan ik het moeilijk uitleggen. Ze bemoeien zich er nu niet echt meer mee. Ze hebben de houding van: als ik het maar snap, dan zal het wel goed zijn. En als de rapportcijfers maar deugen, maken zij zich geen zorgen.' ■

Door het huwelijk van haar moeder met een Nederlandse man kwam Liza Tchebycheva (13 jaar) op 2 juli 2000 in Nederland te wonen, in Asten in de Brabantse Peel. Al gauw moest ze Nederlands gaan leren, waarvoor ze op de Cajuit, de NT2-afdeling van de Scholengemeenschap Jan van Brabant in Helmond, dagonderwijs ging volgen. Ze was sterk gemotiveerd, temeer omdat haar stiefopa, bij wie ze woont, geen Russisch spreekt. Ze spreekt inmiddels Nederlands met een goed gevoel voor nuances dat perfect past bij haar Nederlandse leeftijdgenoten. Het feit dat dit een ongewone prestatie is, schijnt haar evenwel volledig te ontgaan. Liza geeft een heldere analyse van haar onderwijservaringen in Nederland.

A black and white close-up portrait of a young woman with dark hair, looking slightly to the right of the camera with a neutral expression. The background is blurred.

DROMEN IN HET NEDERLANDS

Hoe een Russische supersnel Nederlands leert

Liza Tchebycheva. Foto: Frans Janssen

Frans Janssen

Voordat Liza Tchebycheva naar Nederland kwam, had ze al ervaring opgedaan met het leren van vreemde talen. Op haar school in Moskou konden de leerlingen na een introductieperiode waarin zowel Duits als Engels werden gegeven, een van deze talen kiezen. Omdat Liza beter was in Duits, koos ze dat. Overigens bestonden de lessen alleen uit het leren van woordjes en het maken van schriftelijke oefeningen; het spreken van de vreemde taal was er in haar klas niet bij. Gelukkig had Liza gedurende de Duitse lessen in Moskou nog het Romeinse

alfabet geleerd. Later, bij het Nederlands leren, deed ze daar haar voordeel mee. Deze taalleerervaring was het eerste wat zij inzette om het Nederlands onder de knie te krijgen. Daarnaast werd het haar al snel duidelijk dat veel Duitse woorden lijken op de Nederlandse equivalenten. Verder leerde ze ook veel door het zoeken naar overeenkomsten in de talen die ze min of meer kent. Ook nu nog zoekt ze voortdurend naar woorden en klanken die vergelijkbaar zijn met het Russisch. Op deze manier vergroot ze haar woordenschat enorm.

Total physical response

Na de zomervakantie ging Liza in Helmond naar school om Nederlands te leren. Er zaten mensen van allerlei nationaliteiten in de klas maar ze trof geen Russisch sprekende leeftijdgenoten aan. Nederlands was dan ook een absolute voorwaarde. Om onderling te kunnen communiceren, moest iedereen zich - zo goed en kwaad als dat ging - wel van het Nederlands bedienen

Liza kreeg het Nederlands aangeleerd via de methode van de *total physical response* (TPR), een werkwijze waarbij de leerlingen eerst leren welk woord bij een voorwerp of handeling hoort. Het ondersteunende lesmateriaal bestaat uit kaarten met afbeeldingen. Hoe de woorden moeten worden geschreven, leren ze pas in een later stadium. Liza praat er heel luchtigjes en nuchter over, alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Ze illustreerde de methode aan de hand van een paar voorbeelden. De leraar kwam naar haar toe en gaf hele alledaagse opdrachten als 'Sta op!', 'Doe het raam open!'. Daarbij deed de leraar deze handelingen zelf voor of gaf met een gebaar aan wat de bedoeling van de opdracht was.

Gedurende dit deel van de cursus (de 'A-klas') heeft Liza nog weinig gesproken. Ook het contact met de klasgenoten was nog minimaal, omdat ze steeds merkte dat haar taalvaardigheid nog te beperkt was. In deze A-klas werden veel woorden geleerd doordat de leraren een groot aantal kaarten hadden met tekeningen van allerlei dagelijkse voorwerpen erop, kleuren en cijfers. Hiermee legde Liza snel een bruikbare woordenschat aan. Ook werden in dit beginnersgedeelte vaak dictees gemaakt.

De boeken zijn mooi, maar vaak simpel

Liza stroomde al snel door naar de B-klas, waar ze boeken te lezen kreeg en waar ze veel nieuwe woorden leerde. Ze had de taal nodig omdat ze graag vrienden wilde maken, maar ook was ze nieuwsgierig naar het wel en wee van haar klasgenoten. Ze begon voorzichtig contact te leggen met hen en raakte wat meer ingeburgerd. Volgens eigen zeggen begon ze pas in de C-klas goed Nederlands te spreken. Ze ontdekte dat ze in het Nederlands ging denken en zelfs in het Nederlands droomde. Het makkelijkst leer je Nederlands, zegt Liza, als je ook Nederlands praat met jezelf. In de A-klas ging dat nog niet zo goed. Toen durfde ze ook thuis nog geen Nederlands te gebruiken. In de C-klas lukte het ineens.

In de C-klas werd ze voorbereid op het reguliere onderwijs in Nederland. Ze kreeg daarom allerlei schooltermen te leren zoals aantekeningen, opzeggen, herhalen, s.o. en werkboek. Het is opvallend hoe weinig Liza

wil oordelen over de leermethoden die ze volgde en de schoolboeken die daarbij gebruikt werden. Het is voor haar niet mogelijk om de merites van de bejubelde TPR-strategie te onderkennen, en de ongelooflijke snelheid waarmee zij de Nederlandse taal machtig werd, is niet iets dat haar verwonderen kan. De sterke of zwakke kanten van haar leerboeken kan zij natuurlijk evenmin beoordelen, al vallen haar wel de verschillen tussen de Nederlandse en Russische schoolboeken op. 'Kijk, de boeken zijn hier veel mooier, veel kleuriger, bevatten veel plaatjes, soms zelfs stripverhalen. Maar daardoor zijn die boeken ook wel vaak erg simpel.'

Niet serieus

Inmiddels is Liza doorgestroomd naar de dakpanklas mavo/havo, waar ze bijzonder goed mee blijkt te kunnen. Natuurlijk is het uitzonderlijk, dat een dertienjarige in amper vijf maanden tijd het Nederlands zo ver onder de knie krijgt dat zij al meekan in het reguliere onderwijs. Wat vindt ze ervan, nu ze tussen Nederlandse leeftijdgenoten op een gewone Nederlandse school zit?

'De kinderen hier zijn verre van serieus; ze gedragen zich als achtjarigen. Je vraagt je soms af waarom die kinderen naar school gaan. De leraren leggen iets uit, en intussen zitten de kinderen te tekenen of te kletsen. Als die leraar dat vervolgens dan ziet, zegt hij er niks van. En dan vinden de Nederlandse kinderen hun leraren nog te streng ook!'

Liza heeft de indruk dat ze in Rusland meer leerde op school. Een van haar leraren was 74 jaar oud. 'Ik leerde ontzettend veel van hem. Zijn manier van lesgeven was heel duidelijk, hij had meer afstand tot de leerlingen, hij controleerde het werk iedere keer, en hij gaf ook veel meer huiswerk op. In Rusland ging je dan wel niet zo vriendschappelijk met je leraren om, maar je leerde er wel veel meer.'

'Het lijkt net of de kinderen hier helemaal niet gericht zijn op de eigen toekomst. Hier zie je de leerlingen in de pauzes elkaars huiswerk overschrijven!' En die boeken? 'Och, als je goed luistert, leer je meer en kun je anderen ook nog helpen.'

Liza kan het Nederlandse vreemde-talenonderwijs met haar ervaringen in Rusland vergelijken. Hoewel zij in Moskou alleen maar woordjes moest leren en in de vreemde taal leerde schrijven, vindt ze het toch raar dat de vreemde-talenleraren in Nederland zo weinig in de vreemde taal spreken. Eigenlijk zou het heel goed zijn als de lessen hier op de TPR-leest geschoeid zouden worden. ■